Constantin I. Lahovari

Constantin Iordăchiță

Intră în Miliția Țării încă din 1838, la vârsta de 24 de ani, cu gradul de praporcic, pentru care primeşte o leafă de 2 486 lei şi bani[1]. În ierarhia nobiliară nu ştim să fi deținut alt rang decât acela de paharnic, în 1855[2].

Evenimentele anului 1848, moment ce serveşte şi ca măsură a integrării românilor în Europa[3], îl găsesc cu gradul de parucic în garnizoana Craiova, sub comanda maiorului Vlădoianu, comandantul polcului.

După înăbuşirea revoluției, în cele două Principate sunt instituite comisii speciale pentru cercetarea şi despăgubirea proprietarilor, pentru urmărirea şi anchetarea celor implicați în acțiunile revoluționare, precum şi o Înaltă Curte Criminalicească pentru judecarea celor deținuți, înființată la 18/30 aprilie 1849. Constantin I. Lahovari este şi el anchetat, la 1 aprilie 1849, de Comisia celor implicați în faptele revoluționare de la 1848, sub acuzația de „*fapte revoluționare*". Mărturia sa dă expresie confuziei care a domnit în țară şi în rândul armatei în acele momente fierbinți. În legătură cu „*complotul revoluției*", declară el, nu a avut nicio cunoştință înaintea izbucnirii ei. Despre aceasta a aflat la Bechet, unde se deplasase, în urma ordinului primit din partea comandantului polcului, pentru a prelua comanda roții de acolo. Aici a fost informat de către săteni că toți soldații plecaseră, iar de către directorul carantinei că ofițerul roții ar fi mers spre pichete pentru a sprijini nişte „*făcători de rele*" care ar fi trecut din Turcia în Principat. La Caracal a fost arestat de o ceată de dorobanți şi orăşeni. După trei zile a fost trimis la Craiova, sub arest, bănuit a fi spion, iar de aici a plecat spre Bucureşti. În timpul „*reacției*" de la 19 iunie se afla în drum spre Capitală, iar în timpul celei de la 30 la Rm. Vâlcea, de unde a mers la Craiova, la ostul său dinaintea revoluției. Aici se afla în momentul restatornicirii „*legalei oblăduiri*", dar polcul său a primit ordin să se deplaseze la Râmnic. În lagărul de la Troian a aflat că ar fi fost trimisă o „*roată"* spre Piteşti pentru a-l ucide pe fratele său, numit cârmuitor acolo. Înştiințat de acesta că s-a reinstaurat „*legala oblăduire*", a fugit din lagăr şi, împreună cu tatăl său, a plecat spre Sibiu, unde se afla restul familiei. La mănăstirea Cozia, recunoscut fiind de soldați, a fost arestat şi s-a aflat pe punctul de a-şi pierde viața dacă nu le-ar fi explicat că vremea anarhiei a trecut, că s-a reintrodus Regulamentul Organic. Numai prin această fugă peste graniță a putut scăpa din lagărul lui Magheru. La depunerea jurământului de către divizonul de cavalerie nu a participat, aflându-se „*de jurnă",* nici la arderea Regulamentului, săvârşită în oraşul Craiova, şi nici nu şi-a ars diploma rangului, cum procedaseră alți ofițeri şi orăşeni. Comisia, având în

---

[1] Analele parlamentare ale României*,* tom IX, *Obişnuita Obştească Adunare a Țării Româneşti*, Legislatura a II–a , Sesiunea a III–a (a VIII-a), 1839–1840, Bucureşti, 1898, f. 228;

[2] Direcția Județeană Vâlcea a Arhivelor Naționale (în continuare D.J.V.A.N)*,* fond *Tribunalul Vâlcea* , dos. 131 / 1855, f. 10

[3] Keith Hitchins, *Românii*, Bucureşti, 1998, p. 285.

www.muzee-valcea.ro / www.cimec.ro

vedere că acuzatul nu a săvârşit jurământul cerut atunci, că mergerea lui în tabăra lui Magheru nu poate fi considerată un act de devotament faţă de acesta, ci unul săvârşit sub imperiul împrejurărilor vremii, că sustragerea lui din tabără şi trecerea peste graniţă, împreună cu familia, dovedesc „*sila cu care s-a îndatorat a merge în acea tabără*", îl declară nevinovat*,, în categoria faptelor revoluţionare*". Hotărârea aceasta, luată la 5 iulie 1849, este adusă la cunoştinţa generalului locotenent Daninberg, comandantul Diviziei a XIII – a[4].

Revenit în viaţa civilă, intră mai întâi în justiţie. Către sfârşitul anului 1849 sau în cel următor este desemnat judecător la Judecătoria Vâlcea[5], iar în 1853, când mama sa se află în proces cu Francisca Leopoltova pentru închirierea unor case, este deja preşedinte al acestei judecătorii[6]. În urma intervenţiei fratelui său Grigore, pe atunci procuror la Curtea Criminală, pe lângă ministrul Brăiloiu şi directorul Nicolae Racoviţă, este numit în 1862 membru al Curţii din Craiova[7].

Câţiva ani mai târziu, respectiv în aprilie 1867, este trecut în lista generală a persoanelor locuitoare în urbea Râmnic, îndreptăţite, prin art. 258 – 262 din Procedura Codului Penal, de a fi juraţi în viitoarea sesiune judecătorească[8].

Ocupă apoi diverse funcţii în administraţia de stat conform „*Tabloului de nume şi prenumele prefecţilor, directorilor, subprefecţilor şi poliţailor ce s-au succedat la acest district (Vâlcea) de la 1 ianuarie 1857 şi până acum (1866*)", întocmit din ordinul ministrului de interne din 21 decembrie 1866, C.I.Lahovary este numit prefect la19 şi 20 februarie 1857, prin decretul nr. 264 şi ordinul nr. 1322[9]. În această calitate coordonează alegerile pentru Divanul ad-hoc din judeţ. În lista proprietarilor înscrişi „*spre a figura la alegerile deputaţilor pentru Divanul ad-hoc*"[10] şi în lista moşnenilor cu drept la alegerea deputaţilor clasei lor pe care le înaintează Ministerului de Interne la 3 iunie 1857, precizează că numărul proprietarilor din district este de 221, iar al celorlalţi de 5 711[11]. Dintre problemele cu care se confruntă ne reţine atenţia respingerea cererii marelui logofăt Ion Otetelişanu de a fi înscris în lista electorală a proprietarilor de primul rang, pe motiv că moşia sa, Otetelişul, este ipotecată către stat[12]. Măsura aceasta îi atrage critici severe din partea ministrului C. Gr. Ghica, întrucât respectivul proprietar, ca boier de clasa întâia, avea

---

[4] D.J.V.A.N., *Comisia celor amestecaţi în faptele revoluţionare de la 1848,* dos. 58, f. 3-5.
[5] Arhivele Naţionale Istorice Centralei (în continuare A.N.I.C.)*,* fond *Ministerul de Justiţie*, Civile, dos. 576 / 1849, f. 37.
[6] D.J. V. A.N, fond *Tribunalul Judeţului Vâlcea*, dos. 171 / 1855, f. 4v
[7] D.J.V.A.N., fond *Filip Lahovary*, Colecţia scrisori, nr. 1067.
[8] D.J.V.A.N., fond *Primăria oraşului Rm. Vâlcea*, dos. 448 / 1867, f. 4 .
[9] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Judeţului Vâlcea*, dos. 41 / 1866, f. 109 - 110
[10] A. N.I.C., *Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă*, nr. 2321 / 101 / 1875, f. 788; v. şi *Documente privind Unirea Principatelor. Corespondenţa politică 1855 – 1859*, Bucureşti, 1963, p. 404 – 405; *1859 în judeţul Vâlcea*, nr. 18.
[11] *Ibidem,* f. 795.
[12] A. N. I. C., fond *Ministerul de Interne*, Diviziunea Administrativă, nr. 2322 /102 / 1857, vol. I, f. 477.

www.muzee-valcea.ro / www.cimec.ro

dreptul de a fi ales chiar în condițiile în care moşia îi era ipotecată[13]. În virtutea atribuțiilor ce-i revin, rezolvă incidentul ivit, singurul de altfel, între subcîrmuitorul plăşii Olțețul de Sus, Şt. Pleşoianu şi alegătorul Take Străchinescu, care revenise de curând de la Paris[14]. Acelaşi alegător reclamă Adunării Ad-hoc, la 29 septembrie 1857, că C.I. Lahovary „*se sileşte ca să fabrice vre-o revoltă ca să dea pretext la vre-o invazie străină*"[15]. De pe poziția aceleiaşi funcții, la 5 iunie 1857, aplică măsuri administrative împotriva subcărmuitorului plăşii Otăsău, Iancu Olănescu, pe motiv că ar fi bătut pe deputații satului Ciorăşti, care ar fi semnat o programă a Comitetului Central de la Bucureşti, şi pe motiv că „*a voit, şi fără de vreme şi în contra tuturor luminatelor afişe, a impune, ca dregător, prin faptă, vreo opinie a sa celor din cercul plăşii sale"*[16]. În aceeaşi calitate organizează grandioasa primire făcută de locuitorii județului Prințului Caimacam, Al. D. Ghica, iar la 15 septembrie 1858 trimite Comisiei târgului Ocnele Mari suma de 500 de lei, dăruiți de acesta cu prilejul vizitei efectuate[17]. În ianuarie 1859 supraveghează alegerile pentru Adunarea Națională. La data de 13 comunică prințului Barbu Dimitrie Ştirbey că a fost ales deputat de către Colegiul alegătorilor direcți din oraşul Râmnic.[18] Cu prilejul venirii lui Al. I. Cuza în Bucureşti, organizează festivitățile din reşedința județului.[19] Deține această funcție până la 14 februarie 1859. În locul său este numit, la aceeaşi dată, G.G. Golescu[20].

În viața politică, C. I. Lahovary se implică în măsură mult mai mică decât ceilalți membrii ai familiei. Debutul şi-l face în primăvara anului 1866. Cu ocazia alegerilor pentru noua Adunare, care avea să-l proclame pe Carol ca domn, alegătorii primari ai comunei urbane Govora, plasa Ocolu, îl desemnează la 11 aprilie 1866 între alegătorii direcți, cu 82 voturi. La 19 aprilie participă la alegerea deputatului acelui oraş în Camera Electivă[21]. Ales fiind, dintre 11candidați, preşedinte al Biroului Definitiv, cu 93 voturi[22], semnează procesul verbal prin care se constată alegerea fratelui său Nicolae ca deputat în Camera Electivă pentru urbea Ocnele Mari[23].

Ca proprietar în plasa Oltului şi în comuna Budeşti, județele Argeş şi Vâlcea, dispunând de un venit de 1035 lei, este trecut, de fiecare dată când au loc alegeri, în listele alegătorilor Colegiului I pentru Adunare şi Senat, precum şi în

---

[13] *Ibidem,* vol. II, f. 479, 484
[14] C. Speri, *Contribuțiuni la istoricul alegerilor pentru divanul ad – hoc în județul Vâlcea,* în *"Studii şi articole de istorie",* II, 1957, p. 492
[15] A. N. I. C., fond *Divanul Ad – Hoc, Țara Românească*, nr. 14 / 1857, f. 47; 51
[16] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 89 / 1857, f. 354; v. şi *1859 în județul Vâlcea,* nr. 20
[17] D.J.V.A.N., fond *Primăria Ocnele Mari*, dos. 109 / 1858, f. 47
[18] *Mărturii istorice privitoare la viața şi domnia lui Ştirbey Vodă,* Bucureşti, 1905, f. 670.
[19] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 3 / 1859, f. 40.
[20] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 41 / 1866, f. 109 – 110.
[21] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 135 / 1866, f. 51.
[22] *Ibidem,* f. 98.
[23] *Ibidem*, f. 100.

www.muzee-valcea.ro / www.cimec.ro

listele persoanelor eligibile în cele două foruri legislative[24], însă rareori reuşeşte mai mult de atât. La scrutinul din 31 octombrie 1866 pentru alegerea unui deputat în Camera Electivă nu obține decât un singur vot, victoria revenind, cu 97 voturi, fratelui său Grigore[25]. Doar la 3 noiembrie 1866 întruneşte unanimitatea celor 12 voturi ale alegătorilor Colegiului I pentru Senat[26].

Lipsa experienței parlamentare, a spiritului parlamentar, îl marchează profund. Într-un mod în aparență surprinzător, la 10 septembrie 1866 contestă înscrierea fraților săi în lista Colegiului I din oraşul Râmnic, fieful conservatorilor, neînțelegând necesitatea concentrării forțelor politice, accentuând, s-ar putea spune, instabilitatea politică: „*Dacă n-ar fi eşit Colegiul I – iul, un colegiu privilegiat, compus d-o sigură familie, n-aş fi cu mâhnire silit astăzi, nesocotind orice legământ de familie, să viu eu a contesta pe cei mai de jos însemnați, pe care Nicu Lahovary, viind de la Bucureşti, i-a înscris în acest colegiu, nesocotind legea electorală, votată în Cameră şi de însuşi în anul acesta. Cu o mână dar pe conştiință şi cu cealaltă pe acest sacru depozit, legea electorală, ... contestez ca ilegalmente înscrişi pe Nicu şi Iorgu, frați Lahovary, Al. Lahovary, fiul celui dintâi, Petre Millo, ginerele celui dintâi, şi pe domnul Statache Bârsescu, cel reclamat de Nicu către primărie a-l înscrie în acest colegiu*"[27].

Regimul de ordine şi stabilitate instituit de guvernarea conservatoare îi asigură, în ianuarie 1873, alegerea ca senator. Trei ani mai târziu, deşi alegerile pentru Colegiul I dau o mare majoritate opoziției liberale, el este ales la Vâlcea, iar fratele său Nicolae la Cahul[28]. Raportul prezentat în şedința Senatului din 21 aprilie 1876 de către C. Grădişteanu consideră alegerea ca nulă, fiindcă s-a votat „*pe față*", iar nu secret. În timpul dezbaterilor, N. Lahovary subliniază că numărul mare de voturi obținute de fratele său se datorează numeroaselor servicii ce a făcut localității şi alegătorilor. Alegerea este, totuşi, invalidată cu 31 voturi pentru şi 21 împotrivă, punând capăt activității sale politice[29]. Ziarul *Timpul* îi ia apărarea, arătând că alegerea a fost casată fără anchetă parlamentară, fără a se cerceta dacă toți sau numai câțiva au votat deschis, şi se întreabă: „*până la ce punt ... se poate sili un alegător, când nu vrea, a-şi ascunde votul*?" Concluzia editorialului este că prin această invalidare se urmăreşte „*să sfărâme cu orice preț alegerile senatorilor care nu făceau parte din tagma coalițiunei (liberale, n.ns.) şi nu împărtăşeau opiniunile ei"*[30]. Peste câteva zile, acelaşi ziar cere colonelului N. Haralambie să declare dacă alegătorii Colegiului I de Dolj „*n-au votat mai toți pe față pentru dumnealui*"[31].

---

[24] D.J.V.A.N., fond *Primăria oraşului Rm. Vâlcea*, dos. 383 / 1866, f. 41 v. – 42; f. 48 v. – 49; dos. 407 / 1866, f. 89, 99.
[25] D.J.V.A.N., fond *Primăria oraşului Rm. Vâlcea*, dos. 401 / 1866, f. 13.
[26] D.J.V.A.N., fond *Primăria oraşului Rm. Vâlcea*, dos. 403 / 1866, f. 10.
[27] D.J.V.A.N., fond *Primăria oraşului Rm. Vâlcea*, dos. 382 / 1866, f. 38.
[28] C. Bacalbaşa, *Bucureştii de altădată,* vol. I, p. 160.
[29] „*Timpul"* din 27 aprilie 1876, an I, nr. 21.
[30] „*Timpul"* din 29 aprilie 1876, an I, nr. 22
[31] „*Timpul"* din 6 mai 1876, an I, nr. 25.

www.muzee-valcea.ro / www.cimec.ro

Eşecul politic nu-l împiedică să se implice, cu toată dăruirea şi priceperea, în viaţa publică a judeţului şi oraşului natal. Complicaţiile internaţionale din primăvara anului 1866 fac necesară concentrarea armatei române între Bucureşti şi Giurgiu. Cheltuielile pentru întreţinerea ei fiind foarte ridicate, Ministerul Finanţelor face un călduros apel la toţi românii ca „*prin ofrande patriotice, atât în vite cât şi în băuturi, să vie să arate a lor recunoştinţă şi iubire armatei române*”[32]. Ca urmare a invitaţiilor adresate de prefectul judeţului în ziua de 31 mai 1866[33], C.I.Lahovary şi alţi cetăţeni ai reşedinţei judeţului constituie, la 6 iunie, Comitetul pentru strângerea ofrandelor, necesare întreţinerii armatei „*pe timpul cât va fi pe picior de resbel în faţa împrejurărilor în care se află astăzi Patria*”[34]. Mai mulţi ani consecutiv ocupă locul de membru în Consiliul Judeţean, pentru început ca reprezentant al plăşii Oltul. În conformitate cu decretul Locotenenţei Domneşti, la 1 mai 1866 se organizează noi alegeri pentru desemnarea membrilor şi supleanţilor Consiliului Judeţean la fiecare plasă. El este ales din nou, la aceeaşi plasă, cu 61 de voturi[35]. După patru ani este ales consilier din partea plăşii Ocolu[36]. Prin decretul din 22 octombrie 1866, Domnul îl numeşte preşedinte al Consiliului General al Judeţului Vâlcea. Dintre cei trei candidaţi la această funcţie, el obţinuse cel mai mare număr de voturi, nouă, în timp ce Dincă Slăviţescu şi Manole Golescu obţinuseră şapte şi, respectiv, cinci voturi[37]. În această calitate participă la entuziasta primire făcută Domnului la 25 aprilie 1867, citind şi un discurs[38]. Este numit din nou preşedinte al Consiliului General, pentru sesiunile anului 1870 – 1871, prin decretul din 12 noiembrie, numire comunicată prefecturii de către ministrul de interne Argintoianu, fiind preferat faţă de P. Munteanu şi C. Slăvitescu[39]. Am întâlnit din această vreme răspunsul său din 28 noiembrie 1870, negativ, din nefericire, la referatul directorului general al Arhivelor Statului referitor la prevederea unei sume din buget pentru înfiinţarea unui serviciu de arhivă în judeţ, din cauza reducerii venitului la o zecime[40]. Susţine, în schimb, o serie de propuneri care au ca obiectiv îmbunătăţirea situaţiei din judeţ: construirea unui pod stătător pe apa Oltului, la vadul Goranu, pe calea naţională, construirea unei branşe de drum de fier din linia cea mai apropiată a căii ferate Slatina – Ocnele Mari, executarea şoselei de pe calea naţională Râmnic – Câineni, „*spre a lega interesele locale cu Transilvania şi a se da viaţă comerţului*”, iniţierea unui proiect de lege privind lucrarea şoselelor vicinale şi comunale în acelaşi mod de executare a şoselelor judeţene în circumscripţia fiecărei plăşi[41]. Se numără, de asemenea, între persoanele care, după art. 22 - 25 din legea organică a Comunei, însuşesc

---

[32] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Judeţului Vâlcea*, dos. 62 / 1866, f. 67.
[33] *Ibidem,* f. 69.
[34] D.J.V.A.N., fond *Primăria oraşului Rm. Vâlcea*, dos. 378 / 1866, f. 1 – 1 v.
[35] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Judeţului Vâlcea*, dos. 66 / 1866, f. 59.
[36] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Judeţului Vâlcea*, dos. 20 / 1870, f. 234.
[37] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Judeţului Vâlcea*, dos. 66 / 1866, f. 156.
[38] D:J.V.A.N. fond *Prefectura Judeţului Vâlcea*, dos. 125 / 1867.
[39] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Judeţului Vâlcea*, dos. 20 / 1870, f. 320.
[40] *Ibidem,* f. 352.
[41] *Ibidem,* f. 361.

www.muzee-valcea.ro / www.cimec.ro

condițiile cerute pentru a alege direct pe membrii Consiliului Comunal, conform art. 21 din aceeaşi lege, plătind către stat o dare personală de 48 de lei şi o patentă de 35 de lei[42].

În dorința de a da o nouă dovadă de afecțiune ce poartă orașului natal, la 15 noiembrie 1869, în numele său şi al fraților săi, donează Primăriei Râmnic plațul situat între proprietățile lor, spre a servi orașului drept piață[43]. Actul de donație, luat în discuție în ședința Consiliului Comunal din 24 septembrie 1870, desfăşurată sub preşedenția primarului Ştefan Carabatache, este admis împreună cu condițiile expuse în el. Donatorul consimte ca, în eventualitatea în care nu se va putea face fântână sau un monument pentru înfrumusețarea orașului, să se ridice un pavilion, tot cu scopul de înfrumusețare *„şi pentru plimbarea şi şederea plimbătorilor, iar nu pentru vre o speculă”*. De vreme ce valoarea donației depăşeşte suma prevăzută de legea comunală, 10 000 lei, actul de danie este luat în deliberare şi de Comitetul Permanent şi supus sancțiunii Domnului[44]. Acordarea acesteia este comunicată prefectului, la 11 noiembrie 1870, de către ministrul de interne, C. Argintoianu[45]

Într-o anumită măsură contribuie la propăşirea şcolii în județul natal, dovedind, în această privință, o concepție demnă de cei mai înaintați oameni ai timpului. Rugămintea adresată de 1 decembrie 1863 inspectorului şcolilor comunale din districtul Vâlcea, D. Petrescu, de a numi învățător în comuna Orleşti pe un om din proprietatea sa este cea mai bună dovadă: *„Doresc prea mult a se înființa şcoală în comuna aceasta, unde a mai fost, tot prin stăruința mea, cunosc marele avantagiu ce ar trage națiunea quând s-ar regula şi s-ar înființa şcoale prin toate comunele”*[46].

Soția sa, Elisabeta Sterian, contribuie în 1870 la subscripția publică, deschisă sub patronajul reginei, care luase sub ocrotirea sa Azilul de Copii Orfani „*Elena Doamna*”, în vederea construirii unui stabiliment şi a unei capele[47].

Prin cartea de epitropie din 18 mai 1854 este orânduit curator al averii părinteşti[48]. Averea sa imobilă se compune din moşiile MĂGURENI, moştenită de la părinți, şi ORLEŞTI, situată în plasa Oltului, județul Vâlcea. Cultura preferată aici este cea de grâu. Pe temeiul unor contracte agricole, în 1881 aproape întreaga suprafață a moşiei este semănată cu această cultură. Țăranii, însă, „*învoitorii*”, crezând că vor fi patronați de administrație, nu execută tăierea culturii, existând pericolul să se scuture. Cazul este rezolvat prin intervenția promptă şi energică a subprefectului Şt. Filipescu din Drăgăşani[49].

---

[42] D.J.V.A.N., fond *Primăria oraşului Rm. Vâlcea*, dos. 482 / 1868, f. 12.
[43] D.J.V.A.N., fond *Primăria oraşului Rm. Vâlcea,* dos. 610 / 1869, f. 1.
[44] *Ibidem,* f. 3 v
[45] *Ibidem,* f. 6; v. şi dos. 114 / 1870, f. 3.
[46] Biblioteca Academiei Române, *Manuscrise româneşti,* 3748, f. 234 – 234 v.
[47] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 99 / 1870, f. 4.
[48] D.J.V.A.N., fond *Tribunalul Județului Vâlcea*, dos. 138 / 1854, f. 9.
[49] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 64 / 1892, f. 22; v. şi *Problema țărănească în Oltenia în sec. al XIX – lea.* Documente, Bucureşti, 1967, nr. 370, p. 474.

www.muzee-valcea.ro / www.cimec.ro

O suprafață însemnată este afectată culturii viței de vie. În matricolele periodului curent al comunei Mitrofani se găsesc înscrise, la 19 martie 1882, nouă pogoane vie lucrătoare şi patru pogoane vie nelucrătoare, care aparţinuseră lui C.I Lahovary, cu un impozit financiar anual de 20 de lei[50].

Aproximativ 2000 – 2500 pogoane din cuprinsul moşiei sunt ocupate de pădure. Închiderea unui drum de acces de către arendaşul său declanşează un conflict cu locuitorii. În memorialul adresat ministrului de interne la 24 ianuarie 1873, senatorul C. Lahovary explică situaţia acestor drumuri: pe moşia sa, de aproximativ 40 de ani, s-au curăţit în pădure măguri, unde atât locuitorii cât şi străinii au plantat vii, cu plată de otaştină, au creat pogoane de arătură, deschizându-se cu această ocazie mai multe drumuri mici prin pădure, care nu au fost niciodată drumuri mari de comunicaţie. Prefectul judeţului, precizează el, „*orbit de pasiuni personale, ... uitând că trebuie ... a păzi buna ordine şi buna armonie între administraţii săi, şi mai cu seamă între proprietari şi locuitorii rurali, încurajează prin mijloace indirecte pe câţiva dintre locuitorii mei ... să reclame deschiderea tuturor drumurilor pentru transport de lemne de pe alte proprietăţi ... Înţelegeţi, Domnule Ministru, că rezultatul unei asemenea răzbunări, făcută de un prefect contra unui proprietar, nu aduce alt efect decât un al doilea fapt ca în Galitzia"*[51]. Afirmaţiile din urmă ne determină să întrezărim şi în gândirea lui, deşi nu într-o formă conceptualizată, ideea conservatoare de stabilitate, de păstrare a vechilor raporturi sociale, de armonie socială, de repulsie faţă de schimbare, faţă de zguduirile sociale. Chiar a doua zi, ministrul de interne, Lascăr Catargiu, ordonă prefectului să se efectueze o cercetare riguroasă, iar dacă drumurile nu au fost în categoria celor vicinale, comunale sau judeţene, să se menţină statu-quo-ul[52]. La rândul său, prefectul ordonă subprefecţilor de Olt şi Otăsău să efectueze o scrupuloasă cercetare asupra existenţei drumurilor de comunicaţii, precum şi asupra globirilor şi ameninţărilor cu arma ale îngrijitorului moşiei împotriva locuitorilor[53].

Nu puteau lipsi, nici în cazul acestei moşii, conflictele cu vecinii. La 13 august 1881, proprietarul deschide un proces la Judecătoria Ocolului Drăgăşani împotriva vecinei sale Dumitra, soţia defunctului Ilie Bălşanu, din comuna Suteşti, care, în primăvara aceluiaşi an, îi devastase braniştea situată în poalele viei de la Mitrofani, pentru a fi obligată să-i respecte posesiunea şi pentru daune - interese.[54]

Soţia sa stăpâneşte moşia Orleşti-Pădureţu, a cărei nudă proprietate o vinde lui Constantin N. Herescu la 17 decembrie 1903, rezervându-şi pentru tot restul vieţii uzufructul şi administraţia moşiei, precum şi dreptul de a exploata pădurea. Preţul vânzării este de 70 000 lei. În actul de vânzare sunt enumeraţi vecinii moşiei: la răsărit Scaioşi şi moşnenii din comuna Fişcălia, la apus

---

[50] D.J.V.A.N., fond *Filip Lahovary*, dos. 3, f. 2.
[51] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Vâlcea*, dos. 37 / 1873, f. 21 – 22.
[52] *Ibidem,* f. 22v.
[53] *Ibidem,* f. 24.
[54] D.J.V.A.N., fond *Filip Lahovary*, dos. 3, f. 2.

www.muzee-valcea.ro / www.cimec.ro

moşnenii din comuna Glăvile şi moşnenii Amărăşti, la miază-noapte moşnenii din comuna Scundu, la miază-zi moşia Orleşti - Procupoaia[55].

În oraşul Râmnic, Elisabeta deține o silişte lângă localul prefecturii, pe care o cumpărase în 1872 cu prețul de 500 de galbeni[56]. S-a păstrat şi planul de expropiere a proprietății sale din Râmnicu Vâlcea, compusă din case, grădină, curte şi han, cu dependințele lor, în suprafață totală de un hectar 1 375 mp, lucrat de inginerul L. Angelescu în baza încheierii Consiliului Comunal şi aprobat de Comitetul Permanent[57].

[55] D.J.V.A.N., fond *Tribunalul Județului Vâlcea*, Mapă cu acte autentice, vol. IV, 1909, f. 23.
[56] D.J.V.A.N., fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 2 / 1872.
[57] D.J.V.A.N., *Colecția planuri*, nr. 302.

www.muzee-valcea.ro / www.cimec.ro